

Veiklos stebėjimas užsienyje pastūmėjo pokyčiams Panevėžio pataisos namuose

Veiklos stebėjimas užsienio įkalinimo įstaigose pastūmėjo Panevėžio pataisos namus pokyčiams nuteistųjų švietimo ir mokymo bei dinaminės priežiūros srityse įgyvendinti. 2018 m. birželio - 2019 m. gegužės mėn. Panevėžio pataisos namai vykdė Erasmus+ darbuotojų mobilumo mokymosi tikslais projektą „Aukšta kvalifikacija - sėkminga organizacija“, kurio metu dvi dirbančiųjų grupės (po 4 ir 5 asmenis) stebėjo nuteistiesiems organizuojamas švietimo ir mokymo veiklas Vokietijos ir Norvegijos įkalinimo įstaigose.

Vizitų metu stebėjome daug naujos, inovatyvios praktikos pavyzdžių. Vokietijoje matėme ne tik į gerai sutvarkytą pataisos įstaigų ir jose veikiančių mokyklų infrastruktūrą, kur kas lankstesnį nei Lietuvoje profesinio mokymo proceso organizavimą, didesnę švietimo ir mokymo veiklų pasiūlą, geresnį skaitmeninių technologijų prieinamumą, puikiai užtikrinamą mokytojų saugumą, bet ir inovatyvius, Lietuvoje dar negirėtus resocializacijos modelius (stebėta, kaip nuteistiesiems nepilnamečiams sudaromos sąlygos atlikti likusią bausmės dalį už įkalinimo įstaigos ribų, dirbti ir mokytis, gyvenant kartu su juos prižiūrinčia šeima) bei gerai išvystytą socialinių darbuotojų pagalbos sistemą tiek mokytojams ir mokiniams įkalinimo įstaigose, tiek nuteistiesiems po bausmės atlikimo. Visa tai siektina ir Lietuvoje, nes padeda kurti geresnę mokymosi aplinką ir grąžinti iš švietimo sistemos iškritusius asmenis atgal į mokyklą.

Jei Vokietijos patirtis privertė susimąstyti apie pokyčių poreikį organizuojant Lietuvos nuteistųjų švietimą, tai Norvegijoje stebėta praktika tiek nuteistųjų dinaminės priežiūros, tiek švietimo ir mokymo srityse tiesiog pribloškė gerąją prasme. Vienoje naujausių ir moderniausių Norvegijos įkalinimo įstaigų - Haldeno maksimalaus saugumo kalėjime - stebėti procesai ir veiklos rezultatai galėtų būti Lietuvos siekiamybė kelis ateinančius dešimtmečius. Tai didžiulė nuteistiesiems siūlomų švietimo ir profesinio mokymo veiklų įvairovė (siūlomos specialybės nuo elektriko ar automechaniko iki restorano šefo ar garso operatoriaus), puikiai sutvarkyta profesinio mokymo infrastruktūra, mokymams naudojama naujausia įranga (pasak mokytojų, tokią net laisvėje turi ne visi), didžiulis dėmesys mokymo kokybei (mokomasi nedidelėse 4-6 asmenų besimokančiųjų grupėse, todėl kiekvienam mokiniui tenka itin daug individualaus mokytojo dėmesio), mokytojo asmeninis nuoširdus rūpestis kiekvienu ir pagalba susirasti darbą pagal įgytą specialybę po bausmės atlikimo.

Stebint puikiai veikintį nuteistųjų švietimo ir mokymo procesą Norvegijoje, atkreiptas dėmesys ir į faktorius, neabejotinai turinčius didelės įtakos pirmiau minėto proceso sėkmei - tai visiškai kitoks pareigūno santykis su nuteistuoju, kitokia dirbančiųjų, tarp jų ir mokytojų, elgesio su nuteistaisiais kultūra. Kalėjime negirdėti triukšmo, neįjuntama agresijos. Tiek nuteistieji, tiek pareigūnai - mandagūs, korektiški ir besišypsantys. Nuolatinė nuteistųjų priežiūra vykdoma pareigūnams kartu su nuteistaisiais dalyvaujant sporto, laisvalaikio ir kitose veiklose (antai, užsiėmimo sporto salėje metu stebime futbolą žaidžiančius penkis

Veiklos stebėjimas užsienyje pastūmėjo pokyčiams Panevėžio pataisos namuose

nuteistuosius ir tris pareigūnus). Pareigūnas yra pagrindinis nuteistuoju besirūpinantis asmuo – kuris nuteistą pažįsta, stebi, skatina, motyvuoja, jam pataria ir teikia pagalbą. Tai, kas pas mus dar vakar atrodė neįmanoma, šiandien Norvegijoje yra taikoma ir skatintina. Ir tai veikia!

Projekto metu išmokome labai daug – ir ne tik apie tai, kokių pokyčių reikia organizuojant švietimo ir mokymo procesą bei kuriant palankią mokymosi aplinką pataisos įstaigoje. Supratome, kad norėdami pakeisti švietimą kalėjimuose, pirmiausia turime pasikeisti patys – kardinaliai keisti savo požiūrį į nuteistą asmenį, ieškoti kitokio santykio, kitokių bendravimo ir elgesio su nuteistaisiais, kitokių švietimo ir mokymo formų. Net jei neturime tokių resursų švietimui kaip vokiečiai ar norvegai, pakeisti savo pačių požiūrį ir santykį su nuteistuoju – nieko nekainuoja. Nuo to ir pradėsime!

Projektui „Aukšta kvalifikacija – sėkminga organizacija“ įgyvendinti finansinę paramą suteikė Europos Sąjunga. Projekto veikla yra finansuojama iš Erasmus+ programos, kurią Lietuvos Respublikoje administruoja Švietimo mainų paramos fondas. Šiame straipsnyje pateikiama tik autoriaus nuomonė, todėl Švietimo mainų paramos fondas ir Europos Komisija nėra atsakingi už jokią galimą jame pateikiamos informacijos naudojimą.

